

6. Литвак О.М. Функції прокуратури України / [авт. колектив: О.М. Литвак, П.В. Шумський]. – Хмельницький: ХІРУП, 1998. – 390 с.
7. Давиденко Л. Поняття ефективності прокурорської роботи і теоретичні основи її вимірювання / Л. Давиденко // Вісник Академії прокуратури України. – 2006. – № 1. – С. 21-27.
8. Каркач П. Критерії оцінки ефективності діяльності прокурора у кримінальному судочинстві / П. Каркач, Я. Ковальова // Вісник прокуратури. – 2011. – №2. – С. 77-83.
9. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 12 березня 2013 року «Про невідкладні заходи щодо європейської інтеграції України»: Указ Президента України № 127/2013 від 12 березня 2013 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/15520.html>
10. Балей С. Зібрання праць / Степан Балей. – Львів-Одеса: ІФЛІС ЛФС «Cogito», 2002. – Т. 1. – 487 с.
11. Верников М.Н. Методологический анализ кризиса философского идеализма. На материалах польской философии конца XIX-го и первой трети XX в. / М.Н. Верников. – К.: Наукова Думка, 1978. – 345 с.
12. Котарбинский Т. Избранные произведения / Т. Котарбинский. – М.: Иностранная литература, 1963. – 271 с.
13. Тарский А. Введение в логику и методологию дедуктивных наук / А. Тарский. – М.: Иностранная литература, 1948. – 328 с.

УДК 347.962.6 (477)

ОРГАНИ, ЩО ЗДІЙСНЮЮТЬ ПРИТЯГНЕННЯ СУДДІВ ДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ: МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ТА ЇХ РЕАЛІЗАЦІЯ В УКРАЇНІ

Овчаренко О.М., к.ю.н., асистент

Національний університет «Юридична академія України ім. Я. Мудрого»

Стаття присвячена аналізу завдань й повноважень Вищої ради юстиції та Вищої кваліфікаційної комісії суддів України в світлі узгодження українського законодавства до міжнародно-правових стандартів. Обґрунтовується необхідність розмежування повноважень вказаних органів у сфері притягнення суддів до дисциплінарної та інших видів відповідальності, а також забезпечення їх незалежності при виконанні визначених законом повноважень.

Ключові слова: Вища рада юстиції, Вища кваліфікаційна комісія суддів України, юридична відповідальність суддів, незалежність суддів.

Овчаренко Е.Н. ОРГАНЫ, ОСУЩЕСТВЛЯЮЩИЕ ПРИВЛЕЧЕНИЕ СУДЕЙ К ОТВЕТСТВЕННОСТИ: МЕЖДУНАРОДНЫЕ СТАНДАРТЫ И ИХ РЕАЛИЗАЦИЯ В УКРАИНЕ / Национальный университет «Юридическая академия Украины им. Ярослава Мудрого», Украина

Статья посвящена анализу заданий и полномочий Высшего совета юстиции и Высшей квалификационной комиссии судей Украины в аспекте согласования украинского законодательства с международно-правовыми стандартами. Обосновывается необходимость разграничения полномочий указанных органов в сфере привлечения судей к дисциплинарной и иным видам ответственности, а также обеспечения их независимости при выполнении законных полномочий.

Ключевые слова: Высший совет юстиции, Высшая квалификационная комиссия судей Украины, юридическая ответственность судей, независимость судей.

Ovcharenko O.N. JUDICIAL AGENCIES THAT BRING JUDGES TO LIABILITY: INTERNATIONAL STANDARDS AND THEIR IMPLEMENTATION IN UKRAINE / National University "Law Academy of Ukraine named after Yaroslav the Wise", Ukraine

The author analyzes the tasks and powers of judicial agencies that are empowered to bring judges under responsibility in the aspect of harmonization of Ukrainian legislation with international legal standards. Those agencies are the High Council of Justice (the HCJ) and the High Qualification Commission of Judges of Ukraine (the Commission).

According to the article 91 of the Law of Ukraine “On Judiciary and Status of Judges” the Commission takes the decision to remove a judge from his office in the course of criminal proceedings against him and conducts disciplinary proceedings against judges of local and appellate courts. The Commission also submits motions to the HCJ to dismiss judges in cases of illegal conduct by them (article 87 of the said Law). The HCJ according to the articles 3 and 32 of the Law of Ukraine “On the High Council of Justice” conducts disciplinary proceedings against judges of the Supreme Court of Ukraine and Higher Specialized. The Council submits motions to discharge judges to the President or Verhovna Rada of Ukraine (in cases of violation of judicial oath and sentencing a judge for conducting a crime).

In most of European countries, there is an independent judicial agency, which plays an exceptional role in career building of judges. The names of these agencies may vary, but they play similar functions. According to the European standards, judges, which had been selected by their colleagues, must compose majority in such agencies. In Ukraine, composition of the HCJ does not meet this requirement.

It is necessary to provide such a mechanism of the HCJ formation, which would ensure full institutional independence of this agency. Obviously, this will require revision of the Council’s powers, and amendment of the current Constitution of Ukraine. According to the Project of Constitution’s Amendment, the HCJ would consist of twenty members. Congress of Judges of Ukraine would appoint twelve members from among the judges to the HCJ. Congress of Advocates of Ukraine, the Congress of Representatives of Higher Legal Educational Establishments and Scientific Institutions would appoint two members to the HCJ. The composition of the HCJ would include ex-officio the Chairman of the Constitutional Court of Ukraine, the Chairman of the Supreme Court of Ukraine, the Chairman of the Council of Judges of Ukraine, the Prosecutor General of Ukraine. The Prosecutor General of Ukraine would not take part in the voting when taking decisions regarding judges. This rule would enhance judicial independence.

The author proves the necessity of separation of powers of these agencies in the area of judicial discipline. It is also important to ensure institutional independence of the High Council of Justice and the High Qualification Commission of Judges of Ukraine. Thus, legislation that forbid initiation of the procedure of unfounded dismissal of a judge must be accepted. Judges should not be dismissed for the content of the decisions that they take.

Key words: High Council of Justice, the Higher Qualification Commission of Judges of Ukraine, the legal responsibility of judges, judicial independence.

Питання визначення конституційно-правового статусу органів судової влади та її носіїв – суддів, набуло особливої актуальності у зв’язку із триваючою судово-правовою реформою. Так, серед науковців та практиків тривають жваві дискусії щодо обсягу та змісту Розділу VIII Конституції України «Правосуддя» [1]. Зокрема, цілком виваженими можна вважати пропозиції комісії Конституційної асамблеї з питань правосуддя стосовно підвищення віку кандидатів на посади суддів, а також збільшення тривалості граничного перебування суддів на посаді [2]. Особливої уваги фахівців потребує і питання притягнення суддів до юридичної відповідальності, зокрема його інституціональні та процедурні аспекти.

Органами, уповноваженими вирішувати питання про притягнення суддів до юридичної відповідальності, є два органи суддівського співтовариства, – Вища кваліфікаційна комісія суддів України (далі – ВККС України або Комісія) і Вища рада юстиції (далі – ВРЮ). Перша, відповідно до ст.91 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», приймає рішення про відсторонення судді від посади у зв’язку із притягненням його до кримінальної відповідальності на підставі вмотивованої постанови Генерального прокурора України, за наявності передбачених законом підстав, здійснює дисциплінарне провадження і застосовує дисциплінарні стягнення до суддів місцевих та апеляційних судів. Окрім того, за наслідками дисциплінарного провадження, ВККС України може прийняти рішення про направлення рекомендації до ВРЮ для вирішення питання щодо внесення подання про звільнення судді з посади за наявності для цього підстав (п.5 ст.87 вказаного Закону) [3].

Вища рада юстиції, відповідно до статей 3, 32 Закону України «Про Вищу раду юстиції», здійснює дисциплінарне провадження стосовно суддів Верховного Суду України і суддів вищих спеціалізованих судів і вносить подання про звільнення суддів за особливих обставин Президенту України або Верховній раді України (йдеться про випадки порушення присяги судді та набуття законної сили вироку стосовно судді) [4].

Питання визначення правового статусу органів, що здійснюють кадрові й дисциплінарні функції в системі органів судової влади, набули належне висвітлення у вітчизняній науковій юридичній літературі (В.М. Колесниченко [5], А.Р. Крусян [6], І.В. Назаров [7], В.О. Гончаренко [8]). Утім, вимоги міжнародних організацій, зокрема Венеціанської комісії Ради Європи, та необхідність узгодження українського законодавства про статус суддів до світових стандартів, обумовлюють необхідність нового осмислення завдань й повноважень Вищої ради юстиції та Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. Отже, метою нашого дослідження є аналіз ролі вказаних органів судової влади в процесі притягнення суддів до юридичної відповідальності.

Органи, що здійснюють притягнення суддів до відповідальності: світовий досвід. Вивчення законодавства європейських держав свідчить про те, що більшість із них створили орган, незалежний від виконавчої та законодавчої влади, який відіграє виняткову або суттєву роль у кадровому забезпеченні судової влади (як приклад можна навести Андорру, Бельгію, Данію, Ірландію, Ісландію, Італію, Кіпр, Литву, Молдову, Нідерланди, Норвегію, Польщу, Румунію, Росію, Словаччину, Словенію, Туреччину, Фінляндію, Францію й Естонію) [9, 107-125]. Вони мають різні назви (в Болгарії – Вища судова рада, в Португалії – Вища рада магістратур, в Польщі – Всепольська Судова Рада, в Аргентині – Рада Юстиції, в Угорщині – Національна рада юстиції тощо) [8, 43], однак виконують схожі повноваження та належать до органів судової влади, які здійснюють управлінські функції.

Наприклад, згідно з Конституцією Італії, Вища рада магістратури складається із Президента Республіки, голови Верховного суду й Генерального прокурора касаційного суду, 20 суддів, що обираються судовими органами, і 10 членів, що обираються парламентом на спільному засіданні із числа професорів університетів і адвокатів, що мають 15 річний досвід роботи. До компетенції Ради належить призначення, підбір і переведення, а також підвищення суддів на посаді та застосування дисциплінарних заходів відносно суддів, відповідно до правил організації судової системи (статті 104, 105) [10, 143; 11, 73].

Варто зауважити, що в деяких країнах, окрім органів суддівського співтовариства, питання притягнення суддів до юридичної відповідальності розглядають спеціально утворені судові органи. Так, у 2010 р. в Російській Федерації було створено Дисциплінарна судова присутність, яка є найвищим судовим органом для суддів. До складу цього органу не можна обирати голів і заступників голів вищих судів, членів Вищої кваліфікаційної колегії суддів, а також членів Ради суддів РФ. Членом Дисциплінарної судової присутності може бути суддя віком від 40 до 65 років, який має стаж роботи суддею ВС або ВАС не менш, ніж 5 років. Вони обираються Пленумами Верховного Суду РФ і Вищого арбітражного суду РФ шляхом таємного голосування. Строк повноважень цих суддів становить 3 роки. До складу цього органу входить три судді Верховного Суду РФ і три судді Вищого арбітражного суду РФ, які суміщають свої обов'язки в цьому органі із виконанням функцій суддів відповідних судів.

До повноважень Дисциплінарної судової присутності належить: а) розгляд скарги громадян, суддівські повноваження яких достроково припинені рішенням Вищої кваліфікаційної колегії суддів РФ або рішенням кваліфікаційної колегії суддів суб'єкта РФ за вчинення ними дисциплінарних проступків, на зазначені рішення кваліфікаційних колегій суддів; б) розгляд звернення Голови Верховного Суду РФ або Голови Вищого Арбітражного Суду РФ про дострокове припинення повноважень суддів за вчинення ними дисциплінарних проступків у тих випадках, коли Вищою кваліфікаційною колегією суддів РФ або кваліфікаційними колегіями суддів суб'єктів РФ відмовлено у задоволенні подань голів федеральних судів про припинення повноважень суддів за вчинення ними дисциплінарних проступків. Розгляд справ у присутності здійснюється за правилами Глав 23 і 25 ЦПК РФ, що регламентує порядок провадження у справах, які виникають із публічних правовідносин, а також відповідно до Регламенту цього органу, затвердженого спільним рішенням вищих судових органів РФ. Рішення присутності є остаточним, не підлягає оскарженню і може бути переглянуте лише самими присутністю за нововиявленими обставинами [12; 13].

Російські фахівці досить позитивно оцінюють результати роботи Дисциплінарної судової присутності, зауважуючи компетентність, відкритість та оперативність цього органу [14]. Так, за статистичними даними за 2010 р. до присутності подано 147 скарг, за результатами розгляду ухвалено 32 рішення по суті; у 2011 – 208 скарг і 24 рішення відповідно; у 2012 р. присутність опрацювала 194 скарги і ухвалила 21 рішення. Така статистика зумовлюється тим, що значна частина із поданих до цього органу скарг відхиляється у зв'язку із непідвідомчістю, що оформлюється у письмовому висновку присутності. Можна також відзначити досить високий відсоток задоволення вимог скаржників (з числа заяв, що розглядалися по суті у 2010 р. задоволені вимоги у 34% справ, у 2011 – 42%, у 2012 – 22% відповідно), що свідчить про незалежність цього органу [15].

Проблема визначення складу органів, що притягають суддів до відповідальності. Відповідно до європейських стандартів, орган влади, який приймає рішення щодо добору суддів, підвищення їх по службі та припинення їх повноважень, повинен бути незалежним від виконавчої та законодавчої влади. Для гарантування незалежності такого органу щонайменше половину його членів мають

становити судді, обрані самими ж суддями (п. 46 Рекомендації Комітету Міністрів РЄ «Щодо суддів: незалежність, дієвість та обов'язки» [16], п.1.3. Європейської хартії про закон «Про статус суддів» [17]).

За чинним законодавством, повністю відповідає цим критеріям лише Вища кваліфікаційна комісія суддів України. Так, згідно зі ст.92 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», ВККС України діє у складі одинадцяти членів, які є громадянами України, мають вищу юридичну освіту і стаж роботи у галузі права не менше двадцяти років. До складу Комісії входять: 1) шість суддів, які призначаються з'їздом суддів України; 2) дві особи, які призначаються з'їздом представників юридичних вищих навчальних закладів та наукових установ; 3) одна особа, яка призначається Міністром юстиції України; 4) одна особа, яка призначається Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини; 5) одна особа, яка призначається Головою Державної судової адміністрації України. Отже, більшість членів Комісії є суддями, як того вимагають міжнародні стандарти, а Глава держави та Парламент, які беруть участь у формуванні суддівського корпусу та звільняють суддів, не долучаються до створення цього органу, що забезпечує його процедурну незалежність. Цього не можна сказати про Вищу раду юстиції.

На проблемі невідповідності складу останньої міжнародним стандартам неодноразово наголошували європейські експерти. Так, у Резолюції ПАРЕ № 1862 (2012) від 26 січня 2012 р. вказано, що «склад Вищої ради юстиції суперечить принципу поділу влади й також підриває незалежність судової системи; тому асамблея просить ухвалити поправки до відповідних законів та реально усунути представників Верховної Ради України, Президента України та прокуратури від членства у ВРЮ. В очікуванні на прийняття поправок ці три інституції повинні призначити до ВРЮ неполітичних членів» [18].

Це питання стало предметом розгляду Європейського суду справ людини у справі О. Волкова проти України. Зокрема, Суд звернув увагу на те, що суддів до складу ВРЮ має обирати ні Парламент, ні Президент України, а самі судді. Окрім того, на думку Суду, члени ВРЮ мають виконувати свої функції на постійній основі, адже їх суміщення призводить до залежності від основної роботи і порушення їх незалежності в значенні п.1 ст.6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (п.109, 111). Порушенням незалежності та безсторонності в цьому аспекті було також визнано суміщення функцій члена ВРЮ та комітету парламенту, який займається розглядом питань про звільнення суддів (комітету з питань правосуддя) [19].

Отже, існує нагальна потреба узгодження складу ВРЮ із європейськими стандартами. Перші кроки в цьому напрямку були здійснені під час судової реформи 2010 р. Так, було змінено порядок формування цього органу.

Відповідно до ст.131 Конституції України, Вища рада юстиції складається з двадцяти членів. Верховна Рада України, Президент України, з'їзд суддів України, з'їзд адвокатів України, з'їзд представників юридичних вищих навчальних закладів та наукових установ призначають до Вищої ради юстиції по три члени, всеукраїнська конференція працівників прокуратури - двох членів Вищої ради юстиції. До складу Вищої ради юстиції входять за посадою Голова Верховного Суду України, Міністр юстиції України, Генеральний прокурор України.

У липні 2010 р. Законом України «Про судоустрій і статус суддів» був визначений порядок обрання кандидатур для призначення до складу ВРЮ від різних органів державної влади. Так, два із трьох членів Вищої ради юстиції, що призначаються Верховною Радою України і Президентом України, а також по одному із делегатів з'їзду адвокатів України, з'їзду представників юридичних вищих навчальних закладів та наукових установ і всеукраїнської конференції працівників прокуратури, повинні бути суддями (статті 8, 9, 11, 12, 13 Закону України «Про Вищу раду юстиції»). Отже, із набуттям чинності вказаного Закону формально дотримано представництво більшості суддів у складі ВРЮ, однак ці члени Ради обираються не самими суддями, а іншими гілками влади та громадськими професійними організаціями. Отже, на думку Євросуду, з огляду на такий склад ВРЮ, «не можна виключити тиск з боку виконавчої влади та політичний вплив при реалізації цим органом своїх повноважень. А отже, немає достатніх гарантій того, що ВРЮ захищає цінності та основоположні принципи правосуддя» [19].

Отже, необхідно передбачити такий механізм формування ВРЮ, який би забезпечував повну інституційну незалежність цього органу. Очевидно, що це потребуватиме, по-перше, визначення повноважень Ради, і, по-друге, внесення змін до чинної Конституції України. Досить раціональну

позицію висловлює Голова ВККС України І. Самсін, який вважає, що Вища рада юстиції має брати певну участь у формуванні суддівського корпусу, а також опікуватися усіма питаннями звільнення суддів з посад. Притягнення ж суддів до дисциплінарної відповідальності має бути виключною прерогативою ВККС України [20]. Окрім того, досить виваженою є пропозиція экс-голови ВРЮ В. Колесниченка про необхідність включення до складу Ради представників громадянського суспільства – політологів, правозахисників, вчених, які могли б оцінити суддю не як фахівця, а як людину і особистість [21].

Варто відзначити, що при будь-якому варіанті визначення складу ВРЮ та порядку його формування неможливо повністю виключити взаємодію цього органу із найвищими органами держави (Президентом України і Верховною Радою України). Хоча європейські експерти і наголошують на необхідності зміцнення інституційних гарантій незалежності суддів та виключення політичного впливу на них через інститути обрання, призначення або звільнення їх з посад [22; 23], у більшості країн ЄС судді призначаються або обираються або Главою держави (Польща, Естонія, Чехія, Греція, РФ), або парламентом (Литва, Словачка Республіка, Словенія). Інші гілки державної влади також беруть активну участь у притягненні суддів до відповідальності, зокрема вирішенні питання про зняття суддівського імунітету. Модель призначення суддів на посади та звільнення їх виключно органами судової влади не існує в жодній із вивчених нами країн, оскільки, на нашу думку, вона суперечить одному з вихідних принципів правової держави – принципу поділу влади. Отже, при визначенні складу Вищої ради юстиції ми маємо враховувати цю позицію і піти шляхом зміцнення процедурних гарантій забезпечення прав суддів при вирішенні кадрових питань.

На нашу думку, досить цікавим є підхід, обраний Конституційною асамблеєю при Президенті України, викладений у проекті Закону від 04.07.2013 р. №2522 «Про внесення змін до Конституції України щодо посилення гарантій незалежності суддів». За цим проектом, судді призначатимуться та обиратимуться Президентом України. Верховна Рада України буде повністю усунута від кадрового забезпечення судової влади. Вища рада юстиції складатиметься з двадцяти членів. З'їзд суддів України призначатиме до Вищої ради юстиції дванадцять членів із числа суддів, забезпечуючи при цьому представництво суддів різних інстанцій та спеціалізацій. З'їзд адвокатів України, з'їзд представників юридичних вищих навчальних закладів та наукових установ призначатимуть по два члени Вищої ради юстиції. Вимоги до особи, яка може бути призначена членом Вищої ради юстиції, встановлюватимуться законом. До складу Вищої ради юстиції входитимуть за посадою Голова Конституційного Суду України, Голова Верховного Суду України, Голова Ради суддів України, Генеральний прокурор України. Генеральний прокурор України не брали участі в голосуванні при прийнятті Вищою радою юстиції рішень стосовно суддів [2].

Отже, в разі ухвалення вказаного проекту змін до Основного Закону, буде вирішена проблема, піднята в п.117 рішення Європейського суду з прав людини у справі О. Волкова, в якій було констатовано суміщення функцій члена ВРЮ та народного депутата, який бере участь у звільненні судді з посади парламентом України, що порушує принцип безсторонності при притягненні судді до відповідальності [19].

Важливим напрямом забезпечення міжнародних стандартів у діяльності ВРЮ є уникнення процесуального тиску прокурорів на суддів, які притягаються до відповідальності. Так, у практиці досить частими є випадки оскарження судових рішень, постановлених не на користь прокуратури, прокурорами, які брали участь у судовому розгляді. З огляду на наявність у складі ВРЮ представників цього державного органу, актуальним є унеможливлення безпідставної ініціації питання про звільнення суддів з їх боку. Законом України від 5 червня 2012 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення гарантій незалежності суддів» були створені відповідні гарантії. Так, статтю 25 Закону України «Про Вищу раду юстиції» було доповнено частиною 5 такого змісту: «За зверненням органів прокуратури перевірка відомостей про порушення суддею присяги, про факт дисциплінарного проступку судді Верховного Суду України або судді вищого спеціалізованого суду, які були допущені при розгляді судової справи, в якій брав участь прокурор, здійснюється лише в разі, якщо така судова справа не перебуває у провадженні суду будь-якої інстанції або, якщо встановлений процесуальним законом строк подання апеляційної чи касаційної скарги закінчився. Перевірка таких відомостей не може бути доручена члену Вищої ради юстиції, який є прокурором або був прокурором на момент призначення членом Вищої ради юстиції» [24].

Проблема уніфікації стандартів притягнення суддів до юридичної відповідальності в Україні. Як справедливо відзначає А.В. Маляренко, в Європі немає країни, де б питання відповідальності суддів належали до повноважень двох структур. Оскільки Україна прагне запроваджувати європейські стандарти, то і проблему відповідальності суддів бажано вирішувати по-європейські, тобто, поклавши цей обов'язок на одну структуру [25, 100]. Дійсно, логічно було б сконцентрувати усі повноваження щодо дисциплінарної відповідальності суддів та звільнення їх з посад у єдиному органі. Це сприяло б формуванню єдиних правозастосовних підходів у дисциплінарній практиці, якої на сьогодні бракує [20]. Однак, для цього необхідно вносити зміни до Основного Закону України, розширювати повноваження Вищої ради юстиції, а також вирішувати питання про долю Вищої кваліфікаційної комісії суддів України.

Європейський суд з прав людини у своїй практиці послідовно відстоює позицію, згідно з якою органи, які вирішують питання про притягнення суддів до відповідальності, мають відповідати стандартам належного судочинства, втіленим у п.1 ст.6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод. Так, у рішенні у справі Галина Піткевич проти Росії від 8 лютого 2001 р. Європейський Суд з прав людини визнав Вищу кваліфікаційну колегію суддів і регіональну кваліфікаційну колегію суддів, утворених відповідно до Закону РФ «Про статус суддів у Російській Федерації», судом у сенсі пункту 1 статті 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод. Відповідно, на ці органи поширюється обов'язок суворого дотримання вимог, які висуваються Конвенцією до справедливого судового розгляду [26]. У рішенні у справі О. Волков проти України від 9 січня 2013 р. Євросуд визнав, що під час розгляду питання про звільнення судді, Вища рада юстиції, парламентський комітет і пленарні засідання Верховної Ради України спільно виконують судові функції (п.90) [19]. Це означає, що під час розгляду питання про звільнення судді, мають бути забезпечені засади незалежності, неупередженості, прозорості, справедливості, розумності строків розгляду та інші гарантії належного судочинства.

Однією із проблем, на яку звертають увагу і практики, і теоретики, є те, що Вища рада юстиції позбавлена права притягти суддю місцевого або апеляційного суду до дисциплінарної відповідальності. Так, згідно зі ст.32 Закону України «Про Вищу раду юстиції», якщо в процесі розгляду питання про звільнення судді за особливих обставин Вища рада юстиції дійде висновку про відсутність підстав для звільнення судді, проте вчинені суддею дії можуть мати наслідком дисциплінарну відповідальність, ВРЮ може прийняти рішення про притягнення суддів Верховного Суду України та вищих спеціалізованих судів до дисциплінарної відповідальності, а щодо інших суддів – про направлення матеріалів до ВККС України. Хоча логічним було б надати право ухвалення рішення про накладення дисциплінарних санкцій Вищій раді юстиції. Це суттєво заощадило б час і ресурси держави, адже не потрібно було б проводити додаткову перевірку дій судді-порушника у ВККС України.

Підсумовуючи викладене, варто відзначити таке. Аналіз міжнародно-правових актів, які містять стандарти статусу суддів, та світового досвіду, свідчать, що ключову роль у процесі притягнення суддів до юридичної відповідальності відіграють органи суддівського співтовариства. Для забезпечення виконання покладених на них повноважень, ці органи мають бути незалежними від органів державної влади та складатися переважно із представників суддівського корпусу. Утілення вказаних стандартів є актуальним завданням судової та конституційно-правової реформи. Для України також важливим є розмежування повноважень відповідних органів суддівського співтовариства та уніфікація практики притягнення суддів до дисциплінарної та інших видів відповідальності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України від 28.06.1996 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Проект Закону від 04.07.2013 №2522а про внесення змін до Конституції України щодо посилення гарантій незалежності суддів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zib.com.ua/ua/print/34236-proekt-zakonu-vid-04072013-2522a-pro-vnesennya.html>– Заголовок з екрану.
3. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 07.07.2010 р., № 2453–VI // Офіц. вісн. України. – 2010 р.– № 55/І/. – Ст. 1900.

4. Про Вищу раду юстиції: Закон України № 22/98-ВР від 15.01.1998 р. // Офіц. вісн. України. – 1998. – № 6. – С. 13.
5. Колесниченко В.М. Роль і місце Вищої ради юстиції в системі органів державної влади / В.М. Колесниченко // Вища рада юстиції – 15 років / за заг. ред. В.М. Колесниченка. – К.: Вид-во ЛОГОС Україна, 2012. – С. 118-122.
6. Крусян А.Р. Конституційно-правові засади діяльності Вищої ради юстиції / А.Р. Крусян // Вища рада юстиції – 15 років / за заг. ред. В.М. Колесниченка. – К.: Вид-во ЛОГОС Україна, 2012. – 200 с. – С. 127-130.
7. Назаров І.В. Правовий статус Вищої ради юстиції: монографія / В.І. Назаров. – Х.: Вид-во Фінн, 2006. – 232 с.
8. Гончаренко В.О. Порівняльно-правовий аналіз зарубіжної практики організації і функціонування вищих рад юстиції / В.О. Гончаренко // Вісник Вищої ради юстиції. – 2010. – № 4. – С. 32-51.
9. Висновок № 1 (2001) Консультативної ради європейських суддів для Комітету Міністрів РЄ «Про стандарти незалежності судових органів та незмінюваність суддів» // Міжнар. стандарти незалежності суддів: зб. документів / укл. А.Г. Алексеев. – К.: Поліграф-Експрес, 2008. – С. 107-125.
10. Италия. Конституция и законодательные акты / [редкол.: Г.В. Барабашев, О.А. Жидков и др., сост. и вступ. ст.: Н.Ю. Попов]. – М.: Прогресс, 1988. – 392 с.
11. Роль і функції вищих рад юстиції або аналогічних органів в організації та врядуванні національних судових систем: звіт першої експертної комісії Міжнародної асоціації суддів: Відень, 9-12 листопада 2003 р. // Міжнародні стандарти незалежності суддів: зб. Документів / укл. А.Г. Алексеев. – К.: Поліграф-Експрес, 2008. – 184 с. – С. 73.
12. Без права на оскарження. За проступки їхню честь судитиме особливий орган [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.zib.com.ua 26.03.2010.
13. О Дисциплинарном судебном присутствии: Федеральный конституционный закон от 09.11.2010 № 4-ФКЗ [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://letters.kremlin.ru/acts/6>.
14. Толчеев Н.: интервью / Журнал судейского сообщества «Судья» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.zhurnalsudya.ru/archive/21/5/?article93&print=Y>.
15. Дисциплинарное судебное присутствие: судебная статистика / Офиц. сайт Дисциплинарного судебного присутствия РФ. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://dsp.sudrf.ru/index.p?id=67&item=326>.
16. Щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки рекомендація № R (94)12 Комітету міністрів Ради Європи від 17.11.2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_a38.
17. Европейская хартия о законе "О статусе судей" от 10.07.1998 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_236.
18. Функционирование демократических институтов в Украине: Резолюция Парламентской Ассамблеи Совета Европы № 1862 (2012) от 26 января 2012 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_a57.
19. Волков проти України: рішення Європейського суду з прав людини від 9 січня 2013 р. / Інформаційний портал ХПГ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://khpg.org/index.php?id=1359450183>.
20. Самсин И.: «Юридический этап реформы судебной системы завершился два года назад»: интервью / Е. Адамантис // Юрист & закон [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.judges.org.ua/dig3608.htm>.
21. Колесниченко В.: интервью / Г. Корба // Коммерсантъ Украина від 19.03.2013 р. – 2013. – №46 (1749). – С. 3-4.

22. Спільний висновок щодо Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо недопущення зловживань правом на оскарження»: ухвал. Венеціан. комісією на 84-му пленарному засіданні (Венеція, 15-16 жовтня 2010 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf/0/285DC84A1EFF78FAC22577C20051A2AA?>
23. Спільний експертний висновок щодо проекту Закону України «Про судоустрій і статус суддів»: ухвал. Венеціанською комісією на 82-ому пленарному засіданні (Венеція, 12-13 березня 2010 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.judges.org.ua/about.htm>.
24. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо посилення гарантій незалежності суддів): Закон України від від 05.06.2012 р. № 4874-VI // Голос України від 04 липня. – 2012. – № 119.
25. Маляренко А. Відповідальність суддів за вчинення адміністративних та кримінальних правопорушень / А. Маляренко // Вісн. Нац. академії прокуратури. – 2012. – № 2. – С. 95-100.
26. Решение Европейского суда по правам человека по вопросу приемлемости жалобы № 47936/99, поданной Галиной Питкевич против Российской Федерации от 8 февраля 2001 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.oplykina.ru/nekotorye-resheniya-espch/pitkevich-protiv-rossii.html>.

УДК 159.934:378.634

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПІДТВЕРДЖЕННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ ЗАХИСНИКА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ УКРАЇНИ

Скрябін О.М., к.ю.н., доцент, адвокат

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

У науковій статті досліджено проблемні питання підтвердження повноважень захисника у кримінальному процесі за новим КПК України. Автор проводить статистичний аналіз реєстру адвокатів України, представленого на офіційному сайті Національної асоціації адвокатів України станом на 2013 рік, відповідно до якого виявлено значну кількість адвокатів, діяльність яких припинена та зупинена. У зв'язку з тим, що новим Кримінально-процесуальним кодексом України повноваження захисника на участь у кримінальному провадженні підтверджуються тільки свідцтвом про право на зайняття адвокатською діяльністю та ордером, договором із захисником або дорученням органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги, автор доходить висновку, що уповноважені особи, які ведуть кримінальне провадження, не зможуть виявити у вищезазначених документах відомості про зупинення або припинення права на заняття адвокатською діяльністю. Наприкінці наукового дослідження автор доходить висновку, що повноваження захисника на участь у кримінальному провадженні додатково необхідно підтверджувати витягом з Єдиного реєстру адвокатів України, оскільки у цьому документі зазначається найбільш повна інформація щодо адвоката, враховуючи відомості про зупинення або призупинення права на заняття адвокатською діяльністю.

Ключові слова: повноваження захисника, кримінальне провадження, кримінальний процес, адвокатська діяльність, реєстр адвокатів, витяг з реєстру, припинення та зупинення права на заняття адвокатською діяльністю.

Скрябин А.Н. ПРОБЛЕМНЫЕ ВОПРОСЫ ПОДТВЕРЖДЕНИЯ ПОЛНОМОЧИЙ ЗАЩИТНИКА В УГОЛОВНОМ ПРОЦЕССЕ УКРАИНЫ / Днепропетровский государственный университет внутренних дел Украины, Украина

В научной статье исследованы проблемные вопросы подтверждения полномочий защитника в уголовном процессе по новому УПК Украины. Автор проводит статистический анализ реестра адвокатов Украины, представленного на официальном сайте Национальной ассоциации адвокатов Украины по состоянию на 2013 год, согласно которому, обнаружено значительное количество адвокатов, деятельность которых приостановлена или прекращена. В связи с тем, что новым Уголовно-процессуальным кодексом Украины полномочия защитника на участие в уголовном производстве подтверждаются только свидетельством о праве на занятие адвокатской деятельностью и ордером, договором с защитником или поручению органа (учреждения), уполномоченного законом